

VERENIGING
"ORDE DER VERDRAAGZAMEN"

Kon. Goedgekeurd d.d. 22 februari 1958, nr. 58

GEVESTIGD TE 'S-GRAVENHAGE

Giro no. 468874 t.n.v. de Penningm. der "ODV", DEN HAAG

Uitsl. voor verslagen en abonn. Dovenetelweg 57a 's-Gravenhage Tel. 68.45.41.
Secretariaat: Graaf Willem de Rijkelaan 15 Leidschendam Tel: 070 - 275154

W E E K B L A D

19e jaargang nr.37

nadruk verboden

2 mei 1975

x in de kantlijn betekent de vraag

- " " " " het antwoord

Goeden avond, vrienden.

Wij zijn niet alwetend of onfeilbaar. Denkt zelf na.
x Ons onderwerp voor heden dient door u in de zaal te worden
- gesteld. Wat is uw keuze?

x Er zijn meerdere (onderwerpen .

- Ik zal trachten daarover achtereenvolgens iets te
zeggen.

K U N S T

Op uw verzoek spreek ik over alle vormen van beel-
dende kunst, waaronder ook mime, danstheater technieken enz.
Allereerst moet ik dan stellen, dat men volgens mij de laat-
ste tijd in een impasse is geraakt. Overal doet men kramp-
achtige pogingen om vernieuwing te vinden en overal ook zien
wij een grote behoefte vooral naar binnentoe te zien en a..h.w.
van binnenuit een nieuwe wereld te scheppen.

Het nadeel voor de meesten is hierbij, dat zij in
hun pogen niet geheel kunnen slagen door een verkeerd beeld
van de mogelijkheden, die de kunstenaar bezit.

Toch heeft dit alles bepaalde voordelen. Tot voor
kort was men in bijna alle kunstrichtingen nogal dogmatisch,
wat technieken betreft. Om een voorbeeld te geven: mime cul-
mineerde in het werk van Barrault en Marceau, ballet was, on-
danks alle Joos-achtige vernieuwingen, in wezen nog steeds
voornamelijk klassiek met hier en daar wat neoklassieke in-
vloeden, die wel de uiterlijke vorm, maar niet het wezen van
de danskunst veranderden.

In de muziek en schilderkunst treffen wij een streven
aan om, ondanks melodische en voorstelling betreffende vernieu-
wingen, iets te behouden van de oude indelingen en regelmaat.

In de laatste tijd zoekt men echter overal naar een geheel nieuwe benadering, die in vele gevallen de grenzen tussen verschillende vormen van kunst doet vervagen. Zo blijkt in steeds meer gevallen, dat dans mede pantomime wordt, terwijl men ook in toenemende mate een menging zoekt te vinden tussen abstracte denkbeelden, ritmische lichaamsbewegingen en cabaretachtige sequenties, waarbij men zelfs het nogal platvloers uitbeelden van bepaalde elementen van de menselijke samenleving niet schuwt.

De kunst is vooral geëngageerd in deze dagen. Ook de schilder zoekt met zijn voorstellen vaak in de eerste plaats de maatschappij te shockeren. Hij probeert het bestaande aan te vallen - al hebben deze aanvallen in voorstelling en op zich meestal niet veel om het lijf - terwijl de vele naakten gemeenlijk voornamelijk expressief werken in die delen, die bij de klassieke kunst meestal verhuld bleven.

Men zoekt in algehele vormloosheid of warrelingen van details en kleuren iets van een innerlijke wereld te suggereren en maakt vorm altijd weer onderdanig aan de gedachte, die men uit wil drukken.

Ook hier is ergens geen houvast meer te vinden. Ook de schilderkunst lijkt vaak stuurloos. Belangrijk is echter, dat men vele oude tradities, tot de lijst toe, heeft doorbroken.

Ook in de muziek treffen wij steeds weer pogingen aan, waarbij men tracht af te wijken van alle bestaande melodische opbouw en een loopje schijnt te nemen met alle bekende ritmische vormen. Zelfs de normen, geldende voor instrumentatie, blijken opeens sterk te veranderen.

In vele gevallen zoekt men het in speciale effecten, zoals b.v. het plaatsnemen van delen van het orkest in verschillende plaatsen in de zaal, zodat het publiek midden tussen verschillende, in feite met elkaar strijdende muzikale partijen komt te zitten.

Belangrijker is wel, dat men in steeds meer gevallen er toe overgaat alle muziek, ook de meest moderne en klassieke, aan te vullen met andere vormen van kunst, zoals mime, dans, projecties, lichteffecten enz.

Men streeft kennelijk naar een meer universele kunstvorm. Maar tot op heden is een ieder daarin nog te zeer geremd. Wat vreemd moege klinken, wanneer je deze term toepast op het wereldje van de kunst, maar kennelijk gaat een ieder nog in de eerste plaats uit van zijn eigen vorm van kunst.

De schilder wil nog in de eerste plaats een blijvend schilderwerk tot stand brengen, de danser wil in de eerste plaats nog zijn vermogen tot dansen uitdrukken. Zelfs de mime wil in de eerste plaats met zo weinig mogelijk middelen herkenbaar uitbeelden en de schrijver zoekt voornamelijk naar een toch nog litterair verantwoord proza, of een poetisch taalgebruik, waarmee hij eigen persoon en kunnen indirect toch op de voorgrond blijft plaatsen.

Het is juist deze neiging zichzelf belangrijker te achten dan een geheel, waardoor men in deze dagen nog zover af blijft staan van een werkelijk totale kunstvorm.

Deze wereld leeft langzaam maar zeker toe op een culminatie van de aquariusinvloeden. En aquarius betekent broederschap, verwantschap. Maar ook: totaliteit, overzicht,

maar ook inzicht in de mogelijkheden van het geheel, een samenvoegen van waarden, een wegvallen van dogma en orthodoxie ook.

Er moet volgens mij dan ook een ogenblik ontstaan, waarop de schilder, musicus, mime en danser met de acteur en schrijver te samen kunst maken, zodat een ieder voornamelijk scheidt voor de ander, tot de musicus uiteindelijk in feite schrijft voor het toneel en de schrijver de ritmen gaat vinden, die eigenlijk thuis behoren in een orkestwerk.

Je moet komen tot een nieuwe kunst. Niet, dat ik hiermede alle oude kunst geheel wil verwerpen. Integendeel. Wanneer ik de reacties van het publiek zie, dan besef ik zeer wel, dat concerten, die zijn gebaseerd op wat Unvollendete en wat zevende van B. het buitengewoon goed doen, evenals de klassieke kluchten en drama's.

Wanneer je een nieuwe kunst wilt scheppen, zul je een vorm moeten kiezen, waarin het publiek zichzelf kan terugvinden en je toch gelijktijdig kunt komen tot een uitdrukking van waarden, die verder gaan dan uiterlijkheden, intriges: zonder meer of wat flarden beeldende melodiek.

De mens moet in deze tijd innerlijker leren denken. Wij groeien naar een periode toe, waarin een groot deel van het geestelijk leven en streven, dat voorlopig nog meer een mode verschijnsel lijkt, weer een integrerend deel wordt van het leven en denken van de gehele mensheid.

Komt men zover, dan moet er reeds een kunst zijn, die in staat is ook de zo beleefde wereld weer te geven met alle innerlijke waarden en in staat is het geheel van het innerlijke zijn tot uitdrukking te brengen - dus niet alleen maar een klein aspect daarvan.

Er moet dan een kunst bestaan, die niet alleen maar taboes wil doorbreken, origineel zijn of belerend optreden, maar die bovenal de diepste en meest intense waarden van de mensen tot uitbeelding wil en kan brengen.

Zeg niet, dat dit onmogelijk is. De verschillende technieken worden in deze tijd steeds verder ontwikkeld, ook al zijn de producten, die zo tot stand komen, nog lang niet altijd aanvaardbaar.

De samenwerking tussen verschillende vormen van kunst neemt steeds meer toe, ook al zijn de resultaten daarvan lang niet altijd iets om over naar huis te schrijven. Maar een begin is er. En ik meen, dat men tot een multiple vorm zal moeten komen, waarbij het ene ogenblik het oude griekse maskertheater herleeft, waarin gestyleerde gestalten op hoge kothurnen rond gaan, om een volgend ogenblik opeens een groteske te worden, waarin mensen bewegend menselijke emoties uitdrukken in een perfecte lichaamsbeheersing tegen wisselende kleuren om zo duidelijk te maken, wat de achtergrond van de maskerade is. Waarop voor mij het volgende deel rustig weer een moderne scene mag zijn.

Belangrijk is diversiteit van vormen en een samenhang, die begrijpelijk is voor de doornsee toeschouwer en dus niet alleen voor degenen, die spelen, of het stuk schrijven.

Ik hoop hiermede mijn mening voldoende duidelijk te hebben gezegd.

x

Vroeger maakte men muziek, omdat zij mooi was. Nu zeggen moderne musici, dat muziek niet mooi hoeft te zijn.

Zij noemen iets werkelijke muziek, dat volgens mij meer een soort klankenalgebra is...

Algebra is een abstracte taal, die de mens ontworpen heeft om dingen te kunnen uitdrukken, die in gewone taal alleen veel omslachtiger en minder nauwkeurig kond worden uitgedrukt.

Waarom zou men in de muziek niet een dergelijke taal mogen toepassen naast de gewone melodiek, die men "mooi" vindt. Waarbij ik op wil merken, dat dit mooi vaak eerder een kwestie van gewoonte is dan van een absolute waardering.

Muziek kan bepaalde dingen beter en veel duidelijker zeggen, dan met vele woorden mogelijk is. Ik meen, dat muziek in de eerste plaats verstaanbaar moet zijn in deze tijd, waarbij het eventueel mooi zijn van die muziek nu op de tweede plaats komt. Allereerst dient zij iets verstaanbaar uit te drukken. Indien aan deze voorwaarden voldaan wordt, kunnen wij desnoods vele dissonanten op de koop toenemen.

x Zou men in de theatervorm een concessie moeten doen aan het oudere publiek of het jongere publiek? De jongeren zijn de eventuele toekomst, maar die komen niet naar het theater meer toe.

- Een moeilijke vraag. Ik meen echter, dat men uit zal moeten gaan van het gehele publiek. De kunstenaar ver-geet echter in deze dagen wel eens een heel belangrijke zaak: het publiek dat uitgaat, gaat in feite uit om zich te amuseren.

Dat betekent, dat je altijd weer uit moet gaan van de amusementswaarde van hetgeen je brengt en je niet allereerst moet gaan afvragen, wat de interne waarde van een bepaald stuk, of bepaalde uitdrukkingmogelijkheden is voor de kunstenaar. Men zal zich steeds meer moeten gaan afvragen, wat het publiek kan begrijpen en aanvaarden, wat het publiek verwacht.

Goet Gaat men hiervan uit, dan zal men in de voor het publiek aanvaardbare vorm en inhoud nog voldoende vreemde elementen kunnen verwerken op een wijze, die, gezien al het andere, voor het publiek aanvaardbaar is en blijft.

Er ontstaat dan een vorm van theater, die niet de abstracte betekenisinhoud heeft of de belerende felheid, die zo velen in deze tijd voorstaan, maar komt men tot voorstellingen, waarin een vooral geboeid publiek, ondanks zich vervreemdingselementen ondergaat, waardoor diepere inhouden worden overgebracht, zonder dat men zich daardoor afgestoten voelt.

De kunstenaar zal steeds meer moeten begrijpen, dat kunst geen kwestie is van scheppen uit jezelf, of beantwoorden aan de eisen van deskundigen alleen, maar dat het vooral betekent, dat je zo vanuit jezelf moet scheppen, dat je meent een ander daarmee zonder meer te kunnen bereiken.

De kunstenaar van heden moet ook beseffen, dat werkelijk vernieuwen, zonder rekening te houden met het publiek, miskennis betekent en het brengen van offers. Van Gogh b.v. was zijn tijd ver vooruit. Maar dezelfde man had in zijn tijd méér kunnen bereiken en de mensen méér kunnen zeggen, wanneer hij zijn stijl maar enigszins had aangepast, aan hetgeen de mensen op dat ogenblik konden aanvaarden en begrijpen. De kunstenaar mag voor de massa uitgaan, maar hij mag niet van de massa weglopen.

Vooraf dient men te beseffen, dat men veel kan bereiken,

zonder het publiek te bruskaren. De ouderen onder u herinneren zich misschien nog een operettegezelschap, dat hier eens bestond. Het telde vele duitse medewerkers, die verkozen hier te werken, omdat het bij hen thuis hen te bruin werd.

Deze mensen zagen kans een volledige en voor elke toeschouwer zonder meer aanvaardbare operette te brengen, die een ieder als zodanig onderging en zeker niet zag als beleving. Toch werden in alle bedrijven bepaalde "komische" parlandi ingevoegd, die niet alleen zeer actueel waren, maar die de toeschouwer, zonder dat deze het geheel beseftte, attent maakten op bepaalde gevaren, die men in uw land eerst na de dagen van 1940 aan den lijve zou gaan ondervinden.

Je kunt actueel zijn, progressief werken en de toeschouwer veel leren, zonder hem de illusie te ontnemen, dat hij alleen komt om zich goed te amuseren. Jong en oud lijken mij, gezien de belangstelling voor bepaalde revues e.d., voor een dergelijke benadering wel degelijk belangstelling te hebben.

Wat is ons volgende punt?

e c o n o m i e   e n   t e c h n o l o g i e

Economie is een pseudowetenschap. Economen, vergeef mij, maar het is waar. Zij is immers gebaseerd op een statistische erkenning van bestaande tendenzen en de projectie daarvan in de toekomst. Daar een dergelijke projectie slechts zelden voldoende juist is, zal de econoom een planning veroorzaken, die niet in overeenstemming is met feiten en behoeften.

Gezien de grote invloed, die economen hebben in uw dagen, zullen zij daarmee de ontwikkelingen dwingen in een richting, die voor de gemeenschap niet optimaal juist is en die ook economisch niet bepaald verantwoord blijkt te zijn, wanneer je de gevolgen ervan achteraf beschouwt.

Deze economie werd belangrijker, naarmate de moderne maatschappij meer te maken kreeg met zeer kostbare en uitgebreide productieapparaten. Wanneer iets technisch mogelijk is, zo luidt de stelling, moet het ook nog rendabel zijn. Maar rendabel is een nieuw product alleen dan, wanneer een zekere afzet verzekerd is en een redelijke winst kan worden gemaakt.

Nu heeft de technologie vele producten voortgebracht in de laatste eeuw, waaraan de mensheid in werkelijkheid nu niet bepaald veel behoefte had. Deze technische ontwikkeling diende economisch verantwoord te geschieden, wat betekende, dat er behoeften moesten worden geschapen, die op hun beurt weer aanleiding werden tot verdere technische verfijningen en nieuwe ontwikkelingen.

Het is het wisselende spel tussen econoom en technocraat, waardoor een overproductie tot stand kwam, die de mens langzaam maar zeker veranderde in een konsument, die zijn maatschappelijke belangrijkheid steeds meer ontleende aan zijn toenemend verbruiken van het in wezen overbodige.

Indien u mij mijn oordeel over het geheel vraagt, zou kan ik dit alleen geven vanuit eigen erkenning en ervaring. Wanneer je economisch verantwoord wilt produceren, zo zul je dit moeten doen met technisch optimaal zijnde middelen en dan

zodanig, dat de productie nimmer uitgaat boven het voor een bedrijf optimaal produceerbare; m.a.w.: men dient in het steile gedeelte van de gauzsche kromme te opereren.

De econoom echter beseft kennelijk niet, dat bij een voortdurende uitbreiding van het productievermogen op de duur een productieapparaat ontstaat van zodanige omvang, dat de noodzakelijke flexibiliteit gaat ontbreken, terwijl bovendien steeds meer niet direct productive arbeid van node is om het geheel draaiende te houden.

Bijna alle industrieën in Europa en de Usa hebben een stadium bereikt, waarbij het niet productieve deel van de vereiste arbeid gelijk komt aan de feitelijke productiewerkzaamheden. Er ontstaat overcapaciteit, die voert tot overproductie, een overmatig gebruik stimuleert en bovendien een toenemend niet in producten rendabel verbruik van arbeidsvermogen bevordert.

De vraag naar arbeidskrachten en energie neemt daardoor boven het haalbare toe, daar de mens zijn rendabiliteit wil behouden, door in de plaats van de voor de feitelijke productie niet nodige arbeid - die hij echter van groot belang schijnt te achten - steeds meer technische voorzieningen te stellen en in een uitbreiding van mechanische middelen nastreeft, waardoor het te grote arbeidsverbruik wordt gecompenseerd, door minder bij de werkelijke productie betrokken arbeiders noodzakelijk te maken. De hoge kosten hiervan zijn echter alleen te dragen voor het bedrijf, wanneer er steeds meer geproduceerd kan worden.

Er bestaat voor de mens een samenhang tussen verbruiksmogelijkheid en welbehagen. Economie wordt daarom in feite niet alleen maar gedictieerd door bedrijfsbehoeften, ontwikkelingsmogelijkheid en konsumptiemogelijkheid, maar zal sterk beïnvloed worden door consumptie wil en behoefte bij de konsument.

Er blijken steeds weer perioden op te treden, waarin de productie te hoog wordt voor de redelijke afzetmogelijkheden. Vroeger kon men met het verminderen van het aantal arbeiders volstaan, Nu echter komen bovendien grote kapitaalsgoederen tijdelijk renteloos te staan, wat volgens de berekening van de econoom komt te staan op zeer grote renteverliezen, die gaan drukken op de prijs van het product.

Te sterk oplopende prijzen betekenen echter een vermindering van verbruikswil, afzetmogelijkheid en op de duur zelfs van verbruiksmogelijkheid. Er ontstaat een tijdelijke crisis, neerkomende op een noodzaak bestaande mogelijkheden tijdelijk in te krimpen. Moeilijkheden ontstaan voor vele bedrijven, waardoor een deel van de productiemogelijkheid onrendabel teloor gaat.

In de moderne maatschappij betekent dit, dat gouvernementen gaan proberen middels allerhande maatregelen de rendabiliteit van de productie wat op te schroeven. Waarbij men echter alleen in economische en niet in menselijke termen pleegt te denken.

Men realiseert zich b.v. onvoldoende, dat de kosten van dergelijke maatregelen drukken op alle potentiële consumenten, terwijl het product hierdoor al snel, gezien het gemiddelde inkomen van de mensen, te duur zal worden, zodat de

vraag naar het product na zeer korte tijd hierdoor nog verder af zal gaan nemen.

Voorbeeld: het nederlands product in de textielsector is - mede door sociale lasten e.d., maar vooral door de neiging te veel te produceren in verhouding tot interne verbruiksmogelijkheid en wil - in het slop geraakt. Men besloot deze industrie te gaan subsidiëren. Daartoe heeft men meer belasting nodig. Wat neer komt op een verlagen van de kooplust van de konsument. In dit verband dient opgemerkt te worden, dat het laten draaien van de banknotenpers, of andere wijzen van uitbreiden van de geldcirculatie, neerkomt op een geldontwaarding, die gelijk komt aan belastingheffing, daar het een vermindering van bezitswaarde en inkomen voor allen betekent.

In feite reageert men dus als volgt: een product is uit de markt geprijsd. Om het toch te kunnen blijven produceren, subsidieert men aankopen van dit product, wat betekent, dat allen minder inkomen krijgen, dat de prijs toch weer te hoog wordt.

De algemeen gebruikelijke benadering van dergelijke problemen is dan ook niet afdoende, zodat de crisis zich op de duur toch door zal zetten. De enige oplossing is een aanpassen van de consumptie aan de werkelijke mogelijkheden en een beperken van de productie in dezelfde mate, ook wanneer dit betekent, dat er hierdoor slachtoffers vallen.

De grote crisis van '28 laat zien, dat door vele ontslagen de productie werd teruggeschoefd, terwijl gelijktijdig niet werkelijk levensvatbare ondernemingen ten gronde gingen. Daarna werd, dank zij deze beperkingen en een zich aanpassen aan de markt door de producenten voor levensvatbare bedrijven, weer een redelijke groei en een aanvaardbaar rendement mogelijk. Evenwicht tussen productie, benodigd arbeidsvermogen en de prijs van het product werd weer bereikt.

Is men zover, dan is de crisis voor de mensen nog niet voorbij, want er vallen slachtoffers. Dezen zullen zich in sterke mate moeten aanpassen aan de bestaande behoeften en offers moeten brengen. Maar een natuurlijk evenwicht is herontstaan en vastere muntwaarde, zowel als overzienbare toestanden maken een herbeginnen van het gehele proces mogelijk.

Men tracht natuurlijk de zaak anders op te lossen, vooral wanneer degenen, die de offers zouden moeten brengen, over middelen beschikken om zich daartegen te verzetten. Ridicule voorbeelden van dergelijke pogingen kunt u in eigen omgeving gadeslaan.

Men redeneert: er is een tekort aan arbeidsplaatsen in bepaalde provincies. Dus verplaatst men arbeidsplaatsen. Slachtoffers werden hierbij PTT, terwijl naar ik meen pensioenraad en verschillende andere instanties reeds voorgingen.

Op het eerste gezicht lijkt een dergelijke oplossing aanvaardbaar. Maar ga nu eens na, wat er in feite gebeurt.

Wij verplaatsen arbeidsplaatsen. Wij scheppen dus geen nieuwe arbeidsgemeenschap. De verplaatsing betekent een toenemende last op het bedrijf of de instantie, die verplaatst wordt. De kosten voor de PTT worden op het ogenblik binnenskamers geschat op rond 1,2 milliard. Dit betreft de lasten, die het bedrijf in feite heeft. Zelfs indien een deel van de lasten gedragen worden door de gemeenschap, blijft er een

last drukken op het bedrijf. In uw land is de oplossing voor iets dergelijks heel eenvoudig: de porti gaan weer eens omhoog...

Dit betekent wel, dat, indien men dit geheel wil doorberekenen, de mensen op de duur goedkoper een kaartje voor de trein kunnen nemen om zelf hun brieven rond te gaan brengen. M.a.w. : dit apparaat zal in een situatie komen te verkeren, waarbij ofwel steeds meer gemeenschapsgelden zal gaan vergen, danwel zichzelf langzaam aan uit de markt zal gaan prijzen, waarbij die arbeidsplaatsen dan als vanzelf te loor zullen gaan.

Ook voor toeleveringsbedrijven, middenstand e.d. betekent dit verplaatsen van grotere aantallen arbeidsplaatsen vermindering van rendement, zonder dat een vergelijkbare verbetering en toename van arbeidsplaatsen in deze sector elders hiervan het gevolg zal zijn.

Indien de mensen dit gaan beseffen, zou hierdoor wel eens een afwijzing van de PTT en haar beleid kunnen ontstaan, die o.m. tot uiting komt in vermindering van de girale omloop, die tot op dit ogenblik - zeer winstgevend - door dit bedrijf wordt beheerd. De mensen zullen op de duur alleen dan, wanneer dit onvermijdelijk is, gebruik maken van de diensten, die worden aangeboden. Wat vele ontslagen zou betekenen.

Men zal de oplossing dan moeten zoeken in een betere dienstverlening bij een gelijkblijven van tarieven bij verder stijgende prijzen.

Indien ik een kleine berekening mag maken van de werkelijke kosten voor de gemeenschap van deze overplaatsing van een deel van de PTT, kom ik - uitgaande van de nu bestaande plannen - op werkelijke kosten ten laste van de gemeenschap van rond 5½ miljard.

Deze miljarden zullen uiteindelijk voor een groot deel moeten worden opgebracht door de konsument. Bij handhaving van het bestaande systeem nemen dus de konsumptiemogelijkheden van de doorsnee konsument af, gezien de toename in de lasten, die de gemeenschap oplegt, plus een stijging van de kosten voor noodzakelijk levensonderhoud. Luxe zal wegvallen.

Maar wanneer men gelooft in een groeiende economie, zoals vele economen nog steeds doen, betekent dit, dat er geen boter meer op het brood te verdienen is, dat de groei van bedrijven wordt afgeremd.

Of men het beseft of niet: door de hunkering in vele landen en bedrijven naar uitbreiding en centralisatie van macht en productie rent men economisch naar de ondergang.

Crises hebben wij reeds eerder gezien. Zij werden vaak opgelost door oorlogen, waardoor het verbruik van goederen werd opgejaagd en gelijktijdig de konsument minder kwaliteitsbewust was bij vele aankopen. Men stelde minder eisen en was gretiger om te kopen, zelfs indien men normaal een dergelijk product niet zou gebruiken.

Een dergelijke tactiek van subsidiering, prijsbeheersing en belastingtactiek lijkt mij echter een uilen naar Athene dragen, ofwel een proberen de zee te dempen met water. Men bevordert hiermede overbodige maatregelen, die arbeidsverspillend werken en in hun geheel op het geheel van de gemeenschap drukken.

Dit, terwijl de gemeenschap in feite de kosten van de bestaande apparaten en de daardoor in de hand gewerkte verspillingen al niet meer op schijnt te kunnen brengen.

Ik neem dan ook aan, dat de huidige crisis nog heel wat langer zal duren, dan men verwacht. Het is niet juist dit af te schuiven op externe oorzaken alleen. Zeker, er is een stijging van grondstoffenprijzen. Maar dat is ook al eens eerder vertoond, zij het onder andere omstandigheden - koloniale handelstactieken.

Op het ogenblik worden dergelijke prijsstijgingen veroorzaakt door landen, die nog niet weten, wat je op de internationale markten wel en niet kunt doen. Zij worden deels beheerst door internatials, maar anderen zullen hun prijzen aanpassen aan hun behoeften. Wat betekent, dat de grondstoffenmarkt voorlopig zeer sterke en niet redelijk berekenbare prijsfluctuaties vertoont.

Niet alleen de huidige inzinking, maar ook de volgende, die zou moeten vallen tussen 1991 en 1993, zal bij een gelijkblijven van omstandigheden, beïnvloed worden door onkontroleerbare en impulsieve besluiten van mensen en landen, die de draagwijdte van hun beslissingen niet kunnen overzien. Juist daarom is het noodzakelijk intern een zo groot mogelijke wezenlijke stabiliteit op te bouwen, zelfs indien dit offers kost van bedrijven en arbeiders.

Eindkonklusie: in het geheel van de economische ontwikkeling zullen zowel de technische ontwikkelingen moeten worden beperkt als ook een meer rationeel gebruiken van grondstoffen moeten worden nagestreefd. Dat hierbij tijdelijk arbeidsplaatsen teloor gaan is niet zo erg, wanneer men bereid is om te scholen en andere diensten te verrichten dan die, waarvoor men opgeleid is.

Dit impliceert, dat men vooral de jongeren een opleiding zal moeten geven, die meer omvattend is en aanpassingsvermogen bevordert. Allen zullen moeten beseffen, dat het geen zin heeft zich blind te staren op het loon, dat men eens verdiend heeft, of de rang, die men eens bekleedde, maar dat men, desnoods ten koste van grotere persoonlijke offers, altijd weer zal moeten trachten binnen de gemeenschap zo rendabel en goed mogelijk te functioneren, zonder de lasten van eigen wensen op anderen af te willen wentelen.

Een dergelijke verandering in beschouwing bij zowel hogeren als de gewone man lijkt mij noodzakelijk, indien men de nu werkzame inzinking zonder grote schade wil overwinnen. Wie zich hiermede bezig houdt, zal ontdekken, dat het aantal werkelozen in uw land onnodig wordt opgeschroefd door het gevoel, dat men zich mag uiten t.a.v. de plaats, waar men werkzaam wil zijn en het recht heeft de steun van de gemeenschap te ontvangen, wanneer deze niet aanwezig is, ook wanneer elders aan de bekwaamheid van een persoon wel degelijk behoefte is.

Dank zij een mentaliteit, die meent vast te mogen houden aan een bepaalde arbeidsplaats, een bepaald loon, een bepaalde taak, kwam het bovendien in uw land tot een aanmerkelijke export van kapitaal in ruil voor de import van koelies - pardon - gastarbeiders, die niet zo kieskeurig zijn. Techniek, economie en een verkeerde mentaliteit zijn verantwoordelijk voor t.m. de helft der huidige crisis in uw land.

Nogmaals: in dit alles ligt opgesloten, dat de huidige crisis veel dieper gaat, dan men schijnt te willen toegeven, daar men met het voortdurend uitbreiden van eigen productiemogelijkheden gelijktijdig de onevenwichtigheid van de economie uitbreidt, wat de ernst van de periodiek optredende crises steeds groter zal maken, tot men uiteindelijk alleen maar door een algehele verandering van systeem of een oorlogskonsumptie de crisis kan overwinnen.

Zou men tot dit laatste punt doorgaan op de huidige wijze, dan zal eens de derde wereldoorlog uitbreken alleen maar, omdat dit de enige wijze is, om voldoende arbeidsplaatsen te scheppen en gelijktijdig een voldoende consumptie van goederen mogelijk te maken.

Is dit voldoende?

Omvat die oorlog dan de gehele wereld?

Het is denkbaar, maar evenzeer is denkbaar, dat het zal gaan om oorlogen, waarbij het strijdtoneel met onderling goedvinden tot bepaalde gebieden beperkt wordt, terwijl de grootmachten, die zeggen hier met elkaar in oorlog te zijn, gelijktijdig via andere gebieden handelsrelaties onderhouden. Nog commentaar?

Hoe komt u aan dat bedrag van 5½ miljard?

Kosten-verplaatsing, rente over dit bedrag, noodzaak tot investeren om de juiste omgeving voor hooggeklasseerde arbeid te scheppen in het noorden, verlies op gebouwen en kantoren, die worden achtergelaten, kosten-aanpassing middenstand en verzorgende bedrijven, kosten nieuwe en snelle verbindingen tussen de nieuwe vestiging en het regeringscentrum.

Indien dit gedekt wordt middels opvoering staatsschuld, bovendien: rente - leningen, indien gefinancierd door draaien banknotenpers: deflatie die zelfs nog kostbaarder zal zijn.

Hoe dan ook, de lasten zullen voornamelijk rusten op de kleine belastingbetaler, waartoe ik een ieder reken met een bruto inkomen lager dan f 35.000.- per jaar.

Wat wordt ons derde onderwerpje?

b e d e n k e n e n b e l e v e n

Wanneer een mens iets bedenkt, betekent dit, dat hij in hem bestaande feiten en gegevens zodanig groepeerd, dat een voor hem nieuwe voorstelling in hem ontstaat. Deze is niet getoetst aan de mogelijkheden van de wereld buiten die mens, maar geeft wel een omschrijven van zijn inzicht of vrees t.a.v. mogelijkheden in de wereld buiten het ik.

Wanneer een mens in zich overweegt, wat mogelijk is, zal zijn beeld zelden stroken met de feitelijke werkelijkheid. Theorie en praktijk blijven dus wel steeds gescheiden.

Wel zal de mens door zijn bedenken gestimuleerd worden tot 't prefereren van een bepaalde richting bij elke actie. Een mens, die in zich denkt, zal datgene, wat in zijn gedachten tot stand is gekomen, trachten waar te maken.

Doet de mens dit, dan schept hij zo iets, wat eerst in hemzelve alleen bestond, als deel van een werkelijkheid in de wereld, die buiten hem bestaat.

Waar geen gedachte, geen innerlijk overleg bestaat, zal geen bewuste en overlegde daad plaats kunnen vinden. Waar een dergelijke daad niet voorkomt, zal geen andere ontwikkeling denkbaar en mogelijk zijn dan die, welke bepaald wordt buiten het ego om door natuurwetten en natuurlijke omstandigheden, of een ingrijpen van anderen, die wel denken.

Wanneer een mens dus in deze tijd nadenkt over de toestand, waarin de mensheid verkeert en zich steeds bezig houdt met alle problemen, die zowel hemzelf als anderen dag na dag kwellen, zal hij in zich zoeken naar een uitweg en, deze gevonden hebbende, zal hij proberen die gedachte uitweg ook feitelijk, dus buiten zich, te realiseren.

Daarbij zal die mens niet altijd een weg kiezen, die voor alle anderen aanvaardbaar is. Indien ik mij realiseer, hoe acties van groepen als de Baader-Meinhof groep aankomen bij de meeste mensen, zo zie ik, dat die mensen daarvoor bang zijn en het geheel van dit optreden onaanvaardbaar achten.

Toch kan een dergelijke houding in de wereld alleen ontstaan, wanneer over de wereld en de problemen daarin is nagedacht.

M.a.w.: deze felle en goed beredeneerde anarchistische acties zijn het gevolg van voorstellingsvermogen, nadenken en zullen alleen kunnen stammen uit een redelijk intellectueel klimaat. Personen, die een reden menen te hebben om op deze wijze tegen de gevestigde orde op te treden, moeten veel in zich hebben bedacht en overdacht. Zij zullen zelfs veel van de omstandigheden in de wereld hebben overzien. Alleen zo is het te verklaren, dat deze mensen tot dergelijke terroristen werden.

Ik zeg niet, dat dergelijke mensen gelijk hebben. De meeste mensen, die innerlijk denken en streven, komen niet tot konklusies, die, tot werkelijkheid gemaakt, alle anderen er toe zal brengen toe te geven, dat zij gelijk hebben.

Meestal is trouwens van alle bedenken in de praktijk later kennelijk onjuist, terwijl een kleiner deel juist blijkt te zijn.

Maar één ding is zeker: het is beter te denken en desnoods verkeerde konklusies te trekken en verkeerd te handelen, dan niet te denken en niet te handelen. Het is zelfs nog erger, wanneer mensen zelf niet denken en daarom dan maar handelen, zoals een ander dat goed schijnt te vinden.

De volgende stellingen zijn mogelijk het overwegen voor u nader waard:

Ons leven wordt bepaald door onze innerlijke wereld. Het is datgene, wat in ons bestaat, de wereld, die wij in en voor onszelf scheppen, waardoor wordt bepaald, hoe wij de wereld buiten ons zullen zien en waarderen, maar ook hoe wij vanuit onszelf in die wereld zullen ageren.

Juist onze hogere geestelijke waarden zijn in de wereld buiten ons niet onmiddellijk kenbaar aanwezig. Indien wij in onszelf bedenken, wat onze mogelijkheden zijn, in onszelf zo komen tot belevingen en aanvaardingen - hoe theoretisch of mystiek ook op zich - zullen wij hogere elementen van onze eigen persoonlijkheid mede kunnen verweven in ons daadpatroon.

Eerst wanneer tussen ons bedenken en ons doen een zo groot mogelijke overeenstemming bereikt is, leven wij als een

eenheid.

Een mens en ook een geest, moet in de eerste plaats wel leren als een eenheid te bestaan. Je moet niet je innerlijke wereld scheiden van de werkelijkheid buiten je, niet een waarheid in jezelf verheerlijken, die je buiten je ontkent.

Je moet één zijn en zo de eenheid van je krachten en vermogens benadrukken door het geheel van je bestaan. Eerst wanneer je dit doet en niet eerder, zul je komen tot wat men bewustwording noemt, zal bedenken plaats maken voor het erkennen van nieuwe waarden.

In het erkennen van dergelijke nieuwe waarden wordt de mens herboren en treedt hij zijn werkelijk erfdeel aan: hij wordt tot een creatief wezen, dat zowel geestelijk als stoffelijk in een voortdurend herscheppen van zich en zijn wereld, de volmaaktheid steeds weer dichter benaderen kan.

U hebt geen kommentaar? Nu ja, in theorie heeft niemand bezwaren tegen deze stellingen, tot het op een waar maken van het innerlijk erkende komt. Daar ligt de grote moeilijkheid. Ik geef nog een zeer kort kommentaar op uw vierde onderwerp.

x

vele paden op één weg

Dat is kolder. Want een pad is een weg voor voetgangers. Waarom gaat het bij deze titel?

Wij allen bevinden ons op één en dezelfde weg tijdens onze bewustwording. Want wij allen behoren tot de mensheid, of wij nu in de geest danwel in de stof leven. Wij zijn a.h.w. deel van de oermens, waartoe wij allen behoren en waardoor zowel onze mogelijkheden als onze vermogens en eigenschappen mede bepaald zijn.

Er is dus één weg. Je kunt niet mens zijn en toch gelijktijdig een geheel andere weg van ontwikkeling inslaan. Maar er zijn in die totale persoonlijkheid vele mogelijkheden, die niet alle te samen vallen voor ons. Daarom kun je toch wel stellen, dat er vele paden mogelijk zijn.

Misschien zou je het zo moeten stellen: leven is een weg, waarvan de afstand wordt gemeten in tijd. Het ego kan zich op en langs die weg bewegen naar eigen inzichten. Het ik kan zich daarbij beroepen op andere krachten, kan kracht van anderen lenen, of proberen andere kracht te geven. Daarbij kan het ik zijn relatie met de omgeving voortdurend opnieuw definiëren, maar het kan ook zonder op of om te zien eenvoudig verder blijven gaan.

Er zijn vele mogelijkheden om de weg van het menszijn te gaan en elke afzonderlijke wijze van gaan wordt door degenen, die daaraan deel hebben, als een afzonderlijke weg beschouwd. Daarom spreken wij niet geheel ten onrechte van één weg en vele paden.

Wij zouden moeten zeggen: er is één waarheid en daaruit halen wij vele persoonlijke waarheden. Het geheel van ons leven wordt bepaald door beleving. Niet wat wij denken te zijn is als leven belangrijk, maar hetgeen van uit de wereld onze persoonlijkheid treft. Hierdoor ontstaan verandering in het ik, een besef, waaruit wij verder kunnen gaan.

Hoe meer wij met dit besef werken, hoe juistere wij daarmede reageren, hoe gemakkelijker wij grotere delen van de werkelijkheid leren overzien.

Ofschoon voor onszelf het tempo, waarin wij voortgaan, gelijk blijft, zullen wij vele momenten in één enkele schrede kunnen overbruggen, zo snel voorwaarts gaan op de weg van besef, terwijl anderen die momenten stuk voor stuk door zullen moeten maken en dus menen langer nodig te hebben om hetzelfde te bereiken.

Het betekent, dat je de weg in de tijd sneller kunt afleggen en gelijktijdig dus een grotere ervaring opdoen, terwijl wij een bepaald punt van bewustzijn op die weg eerder dan anderen schijnen te bereiken.

Maar uiteindelijk zullen wij allen dezelfde weg gaan tot dezelfde bestemming. Daarom zullen wij in het leven ons eigen tempo moeten aanhouden en zal elk van ons voor zich de nu geëigende paden moeten zoeken. Want niet elke mens is in staat hetzelfde pad te gaan als anderen, niet elke mens is in staat in hetzelfde tempo zich te realiseren, wat hij is, wat er met hem gebeurt en daarop dan ook nog te reageren.

Elke mens moet dit dus op zijn wijze doen. Daarom is het niet zo belangrijk, dat u nu precies leeft en doet, zoals alle anderen dit schijnen te doen.

Wel is het van groot belang, dat u steeds weer leeft denkt en werkt in overeenstemming, met hetgeen in uzelf door u wordt gevoeld als de waarheid.

Het is erg belangrijk, dat u de grondwaarden van het menszijn, die u in uzelf voortdurend draagt, waarmaakt en niet alleen maar menselijke theorieën aanhangt en verder dan maar de beest uithangt, omdat dit gemakkelijker of prettiger is.

Leven is een kunst. Maar de grootste kunst in het menselijke leven is wel het kiezen van de weg, die bij je past. Voor de een zal dit een weg van liefde zijn, voor de ander een weg van scheppen, voor een ander zal de weg van de wetenschap beter zijn, hoe droog die ook soms schijnt. Door de voortdurende opeenstapeling van erkenningen en feiten zal ook hier de mens het dogma in zich zien verdwijnen, tot een besef van een onveranderlijke werkelijkheid daarvoor in de plaats komt.

Wanneer wij aan het einde van onze ontwikkeling komen blijkt echter, dat wij allen toch dezelfde weg moesten volgen, omdat wij allen evenzeer deel zijn van de totale mensheid, deel zijn van een en dezelfde kracht.

Ik stel: Hoe je leeft, is niet belangrijk, wanneer je maar zó leeft, dat je nooit tot jezelf moet zeggen: dit past toch eigenlijk niet bij mij. Dit is de grote kunst van het bestaan.

En zo u een plechtig woord hierbij verlangt: De weg van het leven is als de levensboom: Zij bevat vele punten van lering, en vele wegen van ervaring. Hoe wij een combinatie daaruit kiezen is niet belangrijk, want wij bewegen ons binnen hetzelfde leven. Belangrijk is wel, dat wij steeds verder gaan en niet voortdurend blijven berusten in datgene, wat wij reeds zijn.

Het geheel van alle paden in de weg eist eenvoudig, dat je voortgaat, hoe dan ook. Hij, die niet voortgaat, verliest a.h.w. steeds meer zijn bewustzijn van menselijkheid en

de mensheid, waarin hij toch dient te leven.

Hebt u kommentaar?

x U stelt, dat er een waarheid, die beleefd wordt, maar dit proces komt van buitenaf. U stelde ook, dat jezelf een wereld kunt scheppen, bedenken enz. Wat is het verband?

- In jezelf schep je een wereld, die afhankelijk is van de beperkingen van je eigen besef. Als zodanig geeft zij een deel van de waarheid weer, maar nooit het geheel.

Wanneer je gekonfronteerd wordt met de werkelijkheid buiten je, word je daarin gekonfronteerd met de totale waarheid, ook wanneer je dit niet beseft of geheel zult kunnen interpreteren.

De werkelijkheid buiten je, hoe dan ook beleefd, zal echter altijd anders zijn dan het beeld van de werkelijkheid, dat in jezelf bestaat. Het resultaat is dan ook een konflikt.

Dergelijke botsingen scheppen voor de mens de noodzaak zijn innerlijke wereld aan te passen aan de feiten. Dit betekent een bewustwording, daar je hierdoor een volgende maal juist op de waarheid buiten je zult kunnen reageren.

Er kan een ogenblik komen, waarop de waarheid buiten je en de eigen waarheid binnen je indentiek zijn geworden.

x Je scheidt dus innerlijk in de richting van de werkelijkheid?

- Dat is altans de bedoeling, ofschoon je wel eens je afvraagt, of dit bij alle mensen ook nu inderdaad wel het geval is.

U hebt geen kommentaar meer. Wel vrienden, ik heb mijn best gedaan om zoveel mogelijk zo mooi mogelijk en zo kort mogelijk te zeggen. Ik hoop daarin redelijk geslaagd te zijn. Wat er nog rest aan onderwerpjes, schuif ik nu maar op de hals van mijn opvolger, die zeker bereid zal zijn nog enkele punten kort voor u te behandelen. Ik dank U voor uw onderwerpen en vragen en wens u een

Goeden avond.

-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-

Goeden avond, vrienden.

Ik hoor, dat er voor mij nog wat onafgemaakt werk ligt. Waarmede moet ik beginnen?

x De zin van pragmatisch denken.

- Dat is zó denken, dat je denkt dat je er altijd beter van wordt, omdat je denkt, dat je denkt volgens de feiten, zonder dat je alle feiten kunt kennen.

Dienten evolge denk je zeer pragmatisch over feiten, die niet allen zó bestaan, als jij ze ziet, waardoor je pragmatisch denken gemeenlijk zal voeren tot een mislukken van een pragmatische opzet.

Wat kan ik in het kort daarover meer zeggen? Volgende punt a.u.b.

x De inwerking van de c.a. 10 jaar geleden op de wereld gerichte kracht.

- Dat was heel wat groter dan men zich eens dacht. Wie nu de wereld beziet, komt tot de konklusie, dat wij in

10 jaren een enorme omwenteling hebben doorgemaakt. In 10 jaar is het menselijke denken over de gehele wereld sterk veranderd. Ik geloof, dat de mensen dankzij deze kracht de laatste tijd ook innerlijk wat meer houvast beginnen te krijgen.

Bij het zenden van die kracht ging het om het voorkomen van een wereldomvattend konflikt. Het was duidelijk, dat dit alleen bereikt kon worden door bepaalde ontwikkelingen in de mensheid af te remmen of om te buigen. Dat is zeker aardig gelukt.

Daarnaast was het doel van deze kracht ook de mensen meer geestelijk bewust te maken. Indien u nagaat, wat er in die tijd is gebeurd, zo zult u weten, dat niet alleen de mensen, die toch reeds mystiek of religieus waren aangelegd, meer hieraan zijn gaan doen, maar dat ook mensen, die veel nuchterder dachten en zelfs wetenschapsmensen opeens in contact begannen te komen met het gebied, dat zolang als occult of paranormaal werd aangeduid.

Er is zelfs sprake van een wetenschappelijk ontwikkeling in die tien jaren, waardoor men nieuwe gebieden binnen het menselijk bestaan kan benaderen.

Het was ook nodig de mensen wat uithoudingsvermogen te geven, sterker te maken. Om dit te bereiken was het noodzakelijk de mensen duidelijk te maken, dat zij in gevaar verkeren.

In de afgelopen 10 jaren zijn vele rampen gebeurd. Al die rampen hebben bij grote delen van de mensheid gevoelens gewekt, die voerden tot een anders denken over hun naasten.

Zeker, wat er voor de Sahellanden is gebeurd, is niet zo daverend; Vietnam enz. had anders kunnen zijn. Maar de invloed was er, de mensen werden zich bewust van vele zaken, zelfs van de onaanvaardbaarheid van eenzijdig denken op menig terrein.

Zo werden de mensen gekonfronteerd met de werkelijkheid en werd een geloof aan illusies beknot. Indien u alleen maar eens nagaat, hoe zeer het wantrouwen tegen stellingen b.v. in de politiek is toegenomen, zo zult u met mij eens zijn, dat de mensen vandaag veel meer openstaan voor de werkelijkheid dan b.v. 10 jaren geleden.

De mens diende ook te leren, hoe men bewuster en gelijktijdig natuurlijker kon gaan leven. Ook dit is aardig gelukt. Men is zich meer milieubewust. Er zijn minder buitenbeentjes dan 10 jaren geleden. Zelfs subculturen zijn ongemerkt en zonder hun betekenis te verliezen in de maatschappij weer opgegaan.

Denk aan de integratie van maatschappij en de z.g. Oranjevrijstaat, die op het denken van de gehele gemeenschap nog op dit ogenblik grote invloed heeft, maar niet meer als afzonderlijk kultuurverschijnsel op de voorgrond treedt.

Hoeveel taboes zijn niet doorbroken, hoeveel nieuwe benaderingen mogelijk geworden? Ook de toespitsing van konflikten, waardoor uiteindelijk een samenwerking noodzakelijk zou worden - lees de verslagen van 10 jaar geleden maar eens na - blijkt waargeworden te zijn. Denk alleen maar eens aan de verhouding tussen werkgever en werknemer in de laatste tijd: dezen moeten wel naar elkaar toe gaan groeien, want wanneer zij dit niet doen, zijn beiden volledig de verliezers.

Zo bezien heeft de kracht, die 10 jaar geleden bijzonder gericht werd uitgezonden, aan haar doel beantwoord. En indien ik voorwaarts kijk - binnenkort zien wij wat de nieuwe kracht zal worden - verwacht ik in Mei de openbaring van vele krachten, waaronder mogelijk weer een grote en scherp gerichtete kracht, die een oplossing kan betekenen van veel problemen, die nu onoplosbaar schijnen te zijn.

Ik meen, dat de wereld in korte tijd wel eens een zeer snelle en totale verandering door zou kunnen gaan maken als gevolg van krachten, die zich dit jaar aan zullen kondigen.

Of dit geheel juist is? Zeker ben ik nog niet. De invloeden, die ik nu overal op de wereld zie aanstormen, zijn vaak wonderlijk en hun invloed op de mensheid zou volgens mij ingrijpend van aard kunnen zijn. Nader wordt u daarover wel ingelicht, wanneer de grote raad van de broederschap zijn konklusies heeft getrokken.

Maar wat die invloed van tien jaar geleden betreft: Kijk terug, besef, wat er veranderd is en vraag je af, of je dit in 1965 voor mogelijk had gehouden. Ik in ieder geval niet.

x Kunt u nog iets zeggen over die Baader-Meinhofgroep. De vorige spreker zei zoiets als: zij zijn niet zo kwaad als zij lijken ....

- Niet zo kwaad als zij lijken? Dat is weer heel iets anders. Luister eens:

Er zijn vele mensen op aarde, die nu geloven in de stelregels van het marxisme, dus in de sociale samenleving. Dat zult u wel met mij eens zijn.

Nu blijkt, dat die sociale samenleving niet kan ontstaan, omdat haar ontwikkeling door bestaande machten en heersende verhoudingen eenvoudig onmogelijk wordt gemaakt. Denk even goed na en u beseft, dat dit feitelijk waar is. Idealen worden achtergesteld bij praktische overwegingen.

Op het laatste PvdA-congres zei b.v. de voorzitter: Wij moeten maar in de Nato blijven. Persoonlijk ben ik pacifiste maar dan met vuile handen. Ik moet voor de Nato zijn, want politiek is het anders niet haalbaar.

M.a.w. : de mens handelt ook hier en zelfs openlijk tegen zijn geweten in om macht te behouden. En zo gaat het overal. De wereld, zoals die bestaat, berust niet alleen op een kompromis om het mogelijke te bereiken, maar het is een kompromis, waarbij men idealistisch ten onrechte andere machten als valide en belangrijk gaat aanvaarden om zelf mee te kunnen regeren. Deze kringloop schijnt eenvoudig niet te doorbreken.

Nu is er een sociaalfilosoof, Macuse, die stelt: wij kunnen dit niet aanvaarden. Een werkelijke revolutie en vrijheid voor het volk kan nooit bestaan, zolang de heersende invloeden en machten aan het bewind blijven.

Hij trok de konklusie hieruit, dat men alles zou moeten doen om, desnoods met geweld, die heersende machten te treffen en te ondermijnen. Wat nu zijn die heersende machten? De politieke partijen, het heersende geld en het grootbedrijf. Deze 3 machten beheersen nog steeds de gehele socio-economische opzet in alle landen ter wereld.

Mensen als de anarchisten van de Baader-Meinhofgroep en b.v. het japanse rode leger zijn samengesteld uit idealisten, die eerst probeerden te werken en te leven volgens hun

principe binnen de maatschappij.

Maar dat neemt die maatschappij niet. Zij onderdrukt deze mensen en neemt niet, dat deze mensen openlijk en luidkeels uitkomen, voor hetgeen volgens hen goed is en alles, wat daarmede in strijd is, proberen te torpederen - in het begin overigens zeker met vreedzame middelen.

De overheid voelt zich aangevallen in hetgeen voor haar het belangrijkste is en reageert op een overdreven wijze. Op kleine schaal zien wij ook in uw land de overheden overdreven reageren op b.v. de problemen rond de Nieuwmarkt in Amsterdam.

Lat wel: de werkelijke zaak gaat niet alleen maar om het al dan niet slopen van enkele huizen. Het is een principiële kwestie, zeker voor degenen, die zich te weer zetten tegen het toch wel wat geheimzinnig en onverzettelijk doorzette van plannen door de overheid.

De vraag is: wat moet prevaleren? De bouw van steeds meer kantoren, de toegankelijkheid van de stad voor steeds meer verkeer, de ontvolking van de kern om het zakenleven, het tourisme, het bedrijfsleven te stimuleren, of het belang van de mensen, die nu vaak tegen wil en dank weg moeten trekken naar de voor hen opgetrokken gehorige betonnen satellietsteden.

U kunt nu opmerken, dat degenen, die in het genoemde geval het luidste protest deden geen inwoners van die buurt waren. Maar beseft men wel, dat velen van degenen, die bij de actie Nieuwmarkt betrokken waren in feite wilden zeggen: Mensen, het gaat in de eerste plaats om een zo optimaal mogelijke wereld voor de mens om in te leven en niet om een optimale verkeerssituatie, een optimaal bedrijfsleven enz. Hier moeten mensen en menselijke overwegingen in feite terugtreden voor priistische overwegingen en zakelijke belangen.

Op soortgelijke wijze ageerden deze anarchisten in het begin ook. Maar wat kregen zij? Gevangenisstraf, slaag, uitstoting door de gemeenschap, omdat zij "niet deugden".

Enkelen onder hen besloten zich althans uiterlijk te schikken in de gebruiken en plannen van de gemeenschap. Zij hebben hun idealen nog wel behouden, maar oefenen nu gerespecteerde beroepen uit, zoals advocaat, notaris, ingenieur. Het gaat degenen, die deze keuze deden, redelijk goed. Ook al denken zij nog steeds in de oude termen en proberen zij, buiten hun beroepsactiviteiten om, nog steeds iets goeds voor hun medemensen te bereiken.

Enkelen echter voelden dit niet te kunnen volbrengen. Zij konden en wilden niet opgaan in een maatschappij waarin zij niet geloofden. Zij redeneerden: Indien de maatschappij mij de kans niet geeft om legaal mijzelf te zijn, zo zal ik dit illegaal zijn.

Voor de Bader Meinhofgroep betekende dit een meer actief zich verzetten tegen de heersende orde. Men ontdekte, dat dit niet zo eenvoudig is, waarop enkelen van hen - ik meen 3 personen in het geheel - een opleiding gingen volgen tot terrorist. Ik meen, dat dit bij de Palestijnen werd gedaan, waar ook Japanners les hebben gehad, ofschoon zij zelf reeds veel wisten en in de laatste tijd zelfs lessen hebben gegeven aan bepaalde Palestijnse groepen.

Toen deze mensen terugkeerden, begonnen de leden van de groep zaken en banken aan te kappen, die zij als een bron van veel kwaad zagen. Zij probeerden zo de substantie van de gemeenschap, altans de heersende machtsverhoudingen, te ondermijnen.

Maar dat werd voor hen een grote ellende. Zij werden veel harder aangepakt dan misdadigers, die iets dergelijks voor eigen rekening alleen deden. Men schold hen reeds voor moordenaars, vóór zij een leven van een medemens genomen hadden. Wat overigens propaganda was.

Kijk maar eens in uw eigen land, hoe de belangrijkheid van bezit en leven worden afgewogen. Rijd iemand dood op de weg en je komt er met een paar jaar onttrekking van rijbewijs, een boete en enkele weken gevangenisstraf af.

Iemand, die een bank berooft, kan gemeenlijk wel op enkele jaren onvoorwaardelijk rekenen. Waar of niet? Zodat de mensen van de groep kunnen rekenen op een abnormaal streng optreden tegen hen en worden verklaard tot vijanden van de samenleving.

Eerst in die situatie, waar een ieder zich tegen hen schijnt te keren, grijpen zij in toenemende mate naar geweld en gebruiken zij hun wapens bewust om te doden. Dat betekent, dat ook de Baader-Meinhof-groep een tijdlang werkzaam is, zonder dat zij terreur met wapens hebben bedreven.

Maar, door de maatschappij daartoe gebracht, hebben zij, naarmate zij strenger en hartstochtelijker werden vervolgd, meer gebruik gemaakt van alle middelen en zich tegen alle verzet met wapens geweed.

Nu kunnen wij stellen, dat een mens zich aan de orde van de gemeenschap eenvoudig te houden heeft. Dat is een standpunt en u hebt vanuit uw standpunt volkomen gelijk, wanneer u zo redeneert.

Maar dit mag u niet beletten te beseffen, dat dit, vanaf het standpunt van de anarchisten bezien, onaanvaardbaar was. Zij geloofden in een betere wereld, een betere mensheid even fervent, als de martelaren geloofden in de hemel, die zij zouden verwerven door zich tegen de gehele gemeenschap in voortdurend tot hun geloof te bekennen.

Vindt u het zo vreemd, dat dergelijke mensen, vooral wanneer hun kameraden in nood zijn of gevangen zitten, proberen de gemeenschap onder pressie te zetten met alle middelen? Deze mensen voelen dit aan als hun volste recht, want de gemeenschap weert zich immers tegen hen op gelijke wijze? Recht bestaat voor hen nu niet werkelijk meer, doch alleen formeel.

Vindt u het vreemd, dat deze mensen op de duur alle verhoudingen uit het oog verliezen en proberen die rotte maatschappij ineen te doen storten en zo dit niet gelukt, het die maatschappij toch zo moeilijk mogelijk willen maken?

Dit is het verhaal der Baader-Meinhofgroep, waarbij, ik geef dit toe, de groep zelf van kwaad tot erger is gekomen. Maar ik voeg daaraan toe, dat dit van kwaad tot erger komen zeker mede gedikteerd is door het optreden van de autoriteiten, op ongeveer gelijke wijze als eens het rode japanse leger van kwaad tot erger werd gedreven door het optreden van de autoriteiten in hun land.

Ook deze anarchisten hebben het eerst met ongewapend verzet geprobeerd. Zij hebben de mensen, niet altijd zonder sukses, opgeroepen te demonstreren tegen onjuiste toestanden en beslissingen.

Zij hebben grond, waarop een vliegveld moest komen b.v., helpen bezetten, omdat de kostbare landbouwgrond - waarvan men in Japan toch al niet te veel heeft - uit zakelijke overwegingen wilde opofferen en zelfs de daarbij betrokken mensen niet voldoende schadeloos wenste te stellen.

Deze jongeren hebben gedemonstreerd tegen misstanden in bepaalde fabrieken. Ook dit zonder wapens. Maar wat was het resultaat? zij werden gearresteerd, het ziekenhuis in geslagen, achtervolgd tot zelfs de kleinste overtreding, die elke andere burger ongestraft vele malen per dag begaat, aanleiding werd om hen te arresteren - en soms weer eens af te rammelen, wanneer zij dit niet zeer nederig en onderdanig wilden aanvaarden. Waarop die mensen naar de wapens grepen en zich buiten de wet stelden, eigen strenge wetten hanteerden en zich niet meer afvroegen, of hun acties al dan niet slachtoffers vergden.

Indien u meent, dat dit onaanvaardbaar is, geef ik u gelijk. Wanneer u die mensen veroordeelt, is dit uw goede recht. Maar zeg dan niet, dat die mensen slecht zijn.

Bovendien: een ieder, die eerlijk en open kijkt naar de moderne maatschappij en de wijze gadeslaat, waarop zij functioneert, zal moeten toegeven, dat het gedrag van die maatschappij alles behalve ideaal is, wanneer het gaat om de eenling, diens rechten en zelfs diens bezittingen.

Iedereen, die de moderne maatschappij, ook in uw land, beziet, zal moeten toegeven, dat ongeacht de schijn van democratie, vrijheid en rechten van iedere burger, deze waarden voor een mens alleen en dan nog maar beperkt, bestaan, zolang hij braaf met de leiding meeloopt en zo de belangen dient, die de gemeenschap in feite beheersen.

Nu zeg ik u dit: Persoonlijk ben ik het niet eens met acties als die, welke door de Eader-Meinhofgroep en dergelijke organisaties worden uitgevoerd.

Ik geloof niet, dat je de wereld kunt verbeteren door anderen te terroriseren en door haat te zaaien. Ik geloof, dat je het op een andere wijze zou moeten proberen en weet zelfs, dat er methoden zijn, waardoor je op een geheel andere wijze en veel vreedzamer, die maatschappij duidelijk kunt maken, waaraan zij werkelijk toe is.

Indien men alleen maar eens tijdig geheime plannen en besluiten openbaar zou weten te maken, willekeurige maatregelen openlijk voortdurend zou wraken, zou men de machten op de achtergrond reeds kunnen dwingen, zich kenbaar te maken en zo de gemeenschap duidelijk kunnen maken, waaraan zij in feite toe is.

Een groep in Amsterdam heeft een boekje uitgegeven, waarin alle plannen tot ingrepen in de oude stad zijn opgesomd. Door dit werkje huis aan huis te verspreiden of te verkopen, kan men de mensen duidelijk maken: kijk, dit gaat er nu gebeuren met jouw huis en met jouw stad. Ben je het daar wel mee eens?

Tijdige en juiste voorlichting is een van de meest belangrijke dingen, die denkbaar zijn. Het is juist het gebrek aan tijdige en omvattende voorlichting, waardoor de machten, die aan het bewind zijn, hun macht kunnen handhaven. Ik voel meer voor een dergelijke benadering.

Ik ben het niet eens met de bankoverval, de gijzeling, moord en doodslag, het neerschieten van politiemensen, al zijn die mogelijk werkelijk maffiosi en verdorven of omkoopbaar - wat lang niet in alle gevallen, waarbij dit verondersteld werd, het geval was.

Maar ik kan de mensen begrijpen, die zo reageren. Zoals ik de mensen kan begrijpen, die binnenkort in Italië een aantal moorden willen gaan plegen, zonder dit ook zonder meer goed te keuren. Want Italië wordt in grote delen nog steeds door maffiosi geregeerd, ook al beseft men dit mogelijk niet voldoende.

Indien een aantal rechters en politiemensen, die in dit spel mede hebben gespeeld, door benadeelden worden gedood, zo betreur ik, dat men deze weg volgde. Volgens mij zou het beter en doelmatiger zijn over de gehele wereld bekend te maken, wat er aan de hand is. Dit zou m.i. ook betere resultaten brengen.

Maar al ben ik het niet eens met dergelijke daden, ik kan die mensen begrijpen. Ik kan hen niet slecht achten, omdat zij uiteindelijk op hun wijze trachten te vechten tegen iets, wat - ook wijzelf zullen dit toe moeten geven - niet in orde is.

Daarom zeg ik, dat je mensen als de leden van de Baader-Meinhofgroep niet alleen maar kunt bezien als terroristen, moordenaars en bankrovers, ook al heeft de maatschappij dit van hen gemaakt.

Ik geloof, dat je hen moet zien als wanhopige idealisten, die een verkeerde konsekwentie getrokken hebben uit hun eigen gevoelens van onmacht.

Hier hebt u dan mijn kommentaar, dat wel niet erg populair zal zijn. Maar zo liggen de feiten, lieve mensen. Ik zal het altijd betreuren, wanneer b.v. een agent tegen de grond wordt geslagen, of mogelijk zelfs verwond bij een demonstratie, hoe terecht die ook overigens in mijn ogen moge zijn. Die man staat daar ook voor zijn vak, hij handelt naar opdracht en beste weten. Dat moet je kunnen respecteren, ook wanneer je er anders over denkt.

Je moogt geen priester of heilsoldaat, geen gelovige aanvallen of kwetsen, omdat hij anders denkt dan jij, zelfs indien zijn benadering van het leven en de rechten en plichten van anderen wel erg eenzijdig en naïf is.

Ik meen, dat je moet beginnen je medemensen te aanvaarden, zoals zij zijn en moet trachten te begrijpen, hoe zij tot hun houding en daden komen. Maar ja, ik mag wel begrip hebben voor een Jehova, die u lastig valt met zijn geloof, of een heilsdode, die in de hete buurten lief loopt te doen. Maar dit recht wordt mij ontzegd, zodra het gaat om even oprechte mensen, die de gevestigde orde te zeer trachten aan te tasten. Alleen: daar trek ik mij dan maar niets van aan.

Goeden avond.

d.d. 25 april 1975

-0-0-0-0-0-